

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING DARS SIFATINI
BAHOLASH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH
TEXNOLOGIYASI**

Muqaddasova Gulhayo Xasanboy qizi

*Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Namangan filiali 1-bosqich
magistranti*

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'qituvchilarini baholash haqida kompetensiyalarini yanada rivojlantirish, ularni aqliy rivojlanishi va bilish faolligi oshirishga qaratilgan ma'lumotlar haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Kompetensiya, sifat, baholash, "Bloom taksonomiyasi".

Mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha ustuvor vazifalarga muvofiq mutaxassislar tayyorlashning mazmunini tubdan qayta ko'rib chiqish, xalqaro standartlar darajasida oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash uchun zarur shart-sharoitlar yaratish maqsadida oliy ta'lim darajasini sifat jihatidan oshirish va tubdan takomillashtirish hozirgi vaqt zaruriyatidir.

Bugungi kunda oliy o'quv yurtida ta'lim jarayoni haqida gapiradigan bo'lsak, u tobora ko'proq «sifat» tushunchasi bilan bog'liq. Shunga qaramay, hozirgi vaqtda

olimlar va o'qituvchilar orasida «sifat» tushunchasiga yagona yondashuv mavjud emas. Bir muddat avval oliy o'quv yurtlari talabalari uchun ta'lim sifati, birinchi navbatda, ularga dars beruvchilarning malaka darajasi bilan belgilanadi. Ishlab chiqarishning moddiy-texnik bazasi nisbatan sekin yangilanib borayotgan sharoitda bitiruvchi o'quv jarayonida olgan bilimlariga tayangan holda nisbatan uzoq vaqt muvaffaqiyatli ishlashi mumkin edi. Shu sababli, talaba qanchalik yaxshi o'qisa, u qanchalik sifatli ta'lim oladi, deb ishonilgan. Zamonaviy oliy o'quv yurti bitiruvchisi uchun fan va texnikaning eng so'nggi yutuqlari asosida o'z kasbiy faoliyati mazmuni va usullarini doimiy ravishda takomillashtirib borish asosiy talab hisoblanadi. Uzluksiz ta'lim tizimi oliy o'quv yurti bitiruvchisini zamonaviy ta'lim

sohasi ehtiyojlariga moslashtirishning zaruriy amaliyotiga aylanib bormoqda. Binobarin, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash sifati nafaqat ularning oliy o'quv yurti ta'lim mazmunini qay darajada to'liq o'zlashtirganligi, balki o'qitishda o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini rivojlantirish usullarini egallash darajasi bilan ham belgilanadi. Shunday qilib, bugungi kungacha pedagogika fani «ta'lim sifati» tushunchasining universal ta'rifini bermagan. Bizning tadqiqotimizda «ta'lim sifati» tushunchasi quyidagi mazmunni o'z ichiga oladi: - bu Davlat ta'lim standartiga muvofiq oldindan rejalashtirilgan o'quv maqsadlariga erishish uchun o'qituvchi va talabaning birgalikdagi faoliyati natijasidir. Bugungi kunda oliy ta'limni modernizatsiya qilishning vazifalaridan biri gumanitar fanlarning rolini kuchaytirish, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining muvaffaqiyatli ijtimoiylashuvini ta'minlashdan iborat bo'lib, bu ta'limni nafaqat talabalarning ma'lum miqdordagi bilimlarni o'zlashtirishiga, balki o'zlashtirishga yo'naltirilishini, shuningdek, ularning shaxsiyati va kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida sifatni oshirishning eng muhim omillaridan biri o'qituvchilarning dars sifatini to'g'ri baholash, monitoring qilish va tahlil qilish kompetensiyasidir. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quv jarayoni samaradorligini tahlil qiluvchi, baholash mezonlarini qo'llovchi, o'quvchi natijalariga qarab o'qitish uslubini moslashtiruvchi mutaxassis sanaladi. Dars sifatini baholash kompetensiyasi – bu o'qituvchining o'z pedagogik faoliyatini tahliliy nazorat qila olishi, o'quvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini aniqlay olishi va ta'lim jarayonini takomillashtira olishi bilan chambarchas bog'liq.

Dars sifatini baholash kompetensiyasi — o'qituvchining pedagogik jarayonni ilmiy asosda tahlil qila olishi, o'quvchilarning o'quv natijalarini baholash mezonlari asosida monitoring qilish, ta'lim jarayonini takomillashtirishga yo'naltirilgan qarorlar qabul qila olishi bilan tavsiflanadi. Mazkur kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

- baholash mezonlari va ko'rsatkichlarini bilish;
- formatif va summativ baholash usullarini qo'llash;

- diagnostika natijalarini tahlil qilish;
- o'quvchilarning individual rivojlanish dinamikasini aniqlash;
- refleksiv faoliyatni amalga oshirish.

Baholash kompetensiyasining shakllanishi o'qituvchining kasbiy mahoratini belgilovchi asosiy ko'rsatkichlardan biridir. Baholash kompetensiyasi — o'qituvchining o'quv jarayonini tahlil qilish, natijalarni o'lchash va pedagogik qarorlar qabul qilish qobiliyatidir. Ilmiy adabiyotlarda bu kompetensiya quyidagi tarkibiy qismlardan iborat deb belgilanadi: Ta'lim metodlarining modernizatsiyasi

Yangi pedagogik texnologiyalar o'qituvchidan darsni rejalashtirish, amalga oshirish va baholash jarayonida zamonaviy yondashuvni talab qiladi. Jumladan:

- Bloom taksonomiyasi asosida rejalashtirish
- "Formativ baholash" tizimi
- Rivojlantiruvchi ta'lim konsepsiyasi
- Interfaol metodlarning diagnostik imkoniyatlari

Dars sifatini baholash — bu o'quv jarayonining real natijalarini aniqlash, tahlil qilish va ularni takomillashtirishga xizmat qiluvchi tizimli pedagogik jarayon. Dars sifatini baholash quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- darsning maqsadga muvofiqligi;
- o'quvchilarning bilim darajasi va faolligi;
- metod va usullarning samaradorligi;
- ta'lim vositalarining to'g'ri tanlanishi;
- o'quvchi-o'qituvchi o'zaro muloqoti;
- o'quvchilarning kompetensiyalarining rivojlanishi.

Boshlang'ich sinflarda baholash jarayonining o'ziga xosligi shundaki, bu yoshdagi o'quvchilar ko'proq rag'bat, o'yin, vizual va motivatsion yondashuvga ehtiyoj sezadi.

O'quv maqsadlari shaxsiy, ijtimoiy, amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltiriladi. Baholash ham aynan shunga mos bo'lishi kerak. Har bir modul yakunida o'qituvchi o'quvchilarning faoliyatini baholab boradi. O'qituvchi uchun esa modul asosida darsni baholash mezonlari aniqroq shakllanadi.

O'qituvchilarni muntazam ravishda zamonaviy o'quv-metodik dasturlar asosida o'qitish ularning baholash kompetensiyasini jadallik bilan rivojlantiradi. Amaliy seminarlar, ustoz-shogird tizimi va kuzatuv darslari bunda katta ahamiyatga ega.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining dars sifatini baholash kompetensiyasi — bu zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismi. Baholash jarayoni to'g'ri yo'lga qo'yilgan taqdirda dars samarali tashkil etiladi, o'quvchilarning bilim darajasi aniq namoyon bo'ladi hamda ta'lim-tarbiya jarayonida sifat va samaradorlikka erishiladi. Shu sababli, baholash kompetensiyasini rivojlantirish texnologiyalarini o'qituvchining uzluksiz kasbiy rivojlanishi jarayoniga muntazam joriy etish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida" Qonuni. – 2020.
2. Boshlang'ich ta'limning davlat ta'lim standarti (DTTS). – Toshkent, 2023.
3. Formativ baholash konsepsiyasi. – MMTV, 2022.
4. Abdullayeva Q., Mamarasulov A. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent, 2021.